

မြန်မာ

မြန်မာ

ပြည်ထောင်စု သမ္မတ မြန်မာနိုင်ငံ
အစိုးရအဖွဲ့နှင့် နိုင်ငံတော် အကြီးအကဲ - ဦးထင်ကျော်

မြန်မာနိုင်ငံတွင် လူ့အခွင့်အရေး အခြေအနေများ သိသိသာသာကြီးဆိုးဝါးသွားခဲ့သည်။ လူသားမျိုးနွယ်အပေါ် ကျူးလွန်သောရာဇဝတ်မှုများကြောင့် ရိုဟင်ဂျာ သိန်းချီပြီး ရခိုင်ပြည်နယ်မှ အိမ်နီးချင်း ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံဘက်သို့ ထွက်ပြေးခဲ့ကြသည်။ ထွက်ပြေးပဲ ကျန်ခဲ့သူများသည်လည်း အသားအရောင်ခွဲခြားသည့် အပါသိုက်စနစ်မျိုးကဲ့သို့ အခြေအနေတွင် နေထိုင်နေကြရသည်။ စစ်တပ်ကလည်း အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူသားချင်းထောက်ထားစာနာသည့် ဥပဒေကို အကြီးအကျယ် ချိုးဖောက်မှုများ ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ လူသားချင်းစာနာသည့် အကူအညီပေးမှုများကို တစ်နိုင်ငံလုံးအနှံ့ အစိုးရက ကန့်သတ်ထားခဲ့သည်။ လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်ကို ကန့်သတ်မှုများလည်း ဆက်ရှိနေဆဲဖြစ်သည်။ ဘာသာခြားများအပေါ် နားလည်သည့်ခံမှု နည်းပါးခြင်းနှင့် မွတ်ဆလင်ဆန့်ကျင်ရေး သဘောထားများ တိုးပွားလာခဲ့သည်။ ယခင်က ဖြစ်ပွားခဲ့သော လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများနှင့် လက်ရှိဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်နေသော ချိုးဖောက်မှုများမှာ အရေးယူခံရခြင်းမရှိပဲ လွတ်မြောက်နေဆဲ ဖြစ်သည်။

နောက်ခံအခြေအနေ

နိုင်ငံတော် အတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ်ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည် ဦးဆောင်နေသော အရပ်သားအစိုးရ အာဏာရလာခဲ့သည်မှာ ပြီးခဲ့သည့် မတ်လတွင် တစ်နှစ်ပြည့်ခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ စီးပွားရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ ရပ်တန့်နေပြီး ဆယ်စုနှစ်ပေါင်းများစွာ ဖြစ်ပွားနေခဲ့သော ပြည်တွင်းစစ်ကို အဆုံးသတ်အောင် ကြိုးပမ်းချက်ဖြစ်သည့် ငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်မှာလည်း ရှေ့မတိုးနိုင်ဖြစ်နေခဲ့သည်။ စစ်တပ်က နိုင်ငံရေးအာဏာ ကြီးကြီးမားမားရယူထားပြီး အရပ်ဘက်ကြီးကြပ်မှုအောက်မှ ကင်းလွတ်လျက် ရပ်တည်နေသည်။ မြန်မာနိုင်ငံသည် စီးပွားရေး၊

လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက်ကို အောက်တိုဘာလ ၆ ရက်နေ့က လက်မှတ်ရေးထိုးအတည်ပြုခဲ့ပြီး ၂၀၁၈ ဇန်နဝါရီလ ၆ ရက်နေ့တွင် ယင်းသဘောတူညီချက် အသက်ဝင်လာပြီ ဖြစ်သည်။

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာဥပဒေအရ သတ်မှတ်သော ရာဇဝတ်မှုများ - လူသားမျိုးနွယ်အပေါ် ကျူးလွန်သောရာဇဝတ်မှုများ

ဩဂုတ်လနှောင်းပိုင်းက အာရကန်ရိုဟင်ဂျာကယ်တင်ရေးတပ် (အာဆာ) လက်နက်ကိုင်များက အစိုးရလုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့ဝင်များ၏ စခန်း ၃၀ ခန့်ကို ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်မှု ဖြစ်ခဲ့ပြီးသည့်နောက် ရခိုင်ပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းရှိ မွတ်ဆလင်ရိုဟင်ဂျာလူနည်းစုများအပေါ် စစ်တပ်က အကြမ်းဖက် တိုက်ခိုက်မှုများ စတင်ပြုလုပ်လာခဲ့ရာက ရခိုင်ပြည်နယ်အတွင်း အကျပ်အတည်းကြီး ဖြစ်ပေါ်လာခဲ့သည်။ ကုလသမဂ္ဂအတွင်းရေးမှူးချုပ်ဟောင်း ကိုဖီအာနန် ဦးဆောင်သော ကော်မရှင်၏ ရခိုင်ပြည်နယ်အတွင်း "အကြမ်းဖက်မှုများရပ်ဆိုင်းပြီး၊ ငြိမ်းချမ်းရေးကို ထိန်းသိမ်း၍ ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေးများ ဖော်ဆောင်ပေးရန်" အကြံပြုချက်များ ထွက်ပေါ်လာပြီး နာရီပိုင်းအတွင်းမှာပင် ယင်းတိုက်ခိုက်မှုများဖြစ်ပေါ်လာခြင်း ဖြစ်သည်။

စစ်တပ်သည် နယ်ခြားစောင့်ရဲတပ်ဖွဲ့များ၊ ဒေသခံ အုပ်စုများနှင့် ပူးပေါင်း၍ အရေအတွက်မသိနိုင်သော ရိုဟင်ဂျာ အမျိုးသား၊ အမျိုးသမီးနှင့် ကလေးများကို သတ်ဖြတ်ခဲ့သည်။ ရိုဟင်ဂျာအမျိုးသမီးများနှင့် မိန်းကလေးများကိုလည်း အဓမ္မပြုခြင်း၊ အခြား လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ စော်ကားမှုများ ကျူးလွန်ညှဉ်းပန်းခဲ့သည်။ မြေမြုပ်မိုင်းများချခဲ့ပြီး ရာနဲ့ချီသော ရိုဟင်ဂျာရွာများကိုလည်း မီးရှို့ခဲ့သည်။ ယင်းအပြုအမူများမှာ "လူမျိုးတုံးသုတ်သင်ရှင်းလင်းခြင်း ပြဋ္ဌာန်းစာအုပ်ပုံစံမျိုး" ပင် ဖြစ်ကြောင်း ကုလသမဂ္ဂလူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးက ပြောခဲ့သည်။ လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့ဝင်များ၏ ကျူးလွန်မှုများမှာ လူသားမျိုးနွယ်အပေါ်ကျူးလွန်သည့် ရာဇဝတ်မှု မြောက်ပါသည်။^၁

ဤအကြမ်းဖက်မှုများကြောင့် ရိုဟင်ဂျာ ၆၆၅၀၀၀ ကျော် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံဘက် ထွက်ပြေးခဲ့ ကြသည်။ အခြားလူနည်းစု လူမျိုးများမှာလည်း ထိခိုက်ခဲ့သည်။ လူပေါင်း သုံးသောင်းခန့် ရခိုင်ပြည်နယ်အခြားဒေသများသို့ ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ခဲ့ကြရသည်။ သတင်းပေးများ၊ အာဏာပိုင်များနှင့် ပူးပေါင်းသည်ဟု ယူဆရသူများကို အာဆာအဖွဲ့က အစဗျောက်ခြင်း၊ သတ်ဖြတ်ခြင်းများကို ရခိုင်လူမျိုးနှင့် မြိုလူမျိုးများ ခံစားခဲ့ရကြောင်း သတင်းများလည်း ထွက်ခဲ့သည်။

ရခိုင်ပြည်နယ်အထဲတွင် ဆက်လက်နေထိုင်နေသော ရိုဟင်ဂျာများမှာလည်း အသားအရောင်ခွဲခြားသည့် အပါသိုက်စနစ်ကဲ့သို့ အခြေအနေအောက်တွင် နေထိုင်နေရသည်။

၎င်းတို့၏ နေ့စဉ်ဘဝနေထိုင်လှုပ်ရှားမှုများ အားလုံးလိုလိုကို ဆိုးဆိုးဝါးဝါး ကန့်သတ်ခံထားရပြီး လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းအတွင်းမှ အခြားလူများနှင့်လည်း ခွဲခြားထားခြင်း ခံနေရသည်။^၂ ၎င်းတို့၏ နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာသွားလာခွင့်၊ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု ရပိုင်ခွင့်၊ ပညာရေး၊ အလုပ်အကိုင်၊ အစားအသောက်၊ ကိုးကွယ်ယုံကြည်ခွင့်နှင့် အခြားလူများနည်းတူ နေထိုင်လုပ်ကိုင်ခွင့်များကို စနစ်တကျ အမြဲတမ်းလိုလို ချိုးဖောက်ခံနေရကာ ခွဲခြားဆက်ဆံခံနေရပါသည်။

လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှု စွပ်စွဲချက်များကို အစိုးရက ပယ်ချခဲ့ပြီး စုံစမ်းစစ်ဆေးဖို့ တာဝန်ရှိသူများကို အရေးယူဖို့ တောင်းဆိုချက်များကိုလည်း လစ်လျူရှုခဲ့သည်။ ဒုက္ခသည်များကို စိစစ်စစ်ဆေးပြီး ပြန်လည်လက်ခံရန် သဘောတူညီချက်တစ်ခုကို အစိုးရက ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်အစိုးရနှင့် လက်မှတ်ထိုးခဲ့ပြီး ကိုဖီအာနန်၏ အကြံပြုချက်များကို အကောင်အထည်ဖော်ပြီး ရခိုင်ပြည်နယ်ကို ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်အောင်လုပ်မည်ဟု ကြေညာခဲ့သည်။

ပြည်တွင်းလက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခ

မြန်မာစစ်တပ်နှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များအကြား တိုက်ပွဲများ နိုင်ငံမြောက်ပိုင်းတွင် ပြင်းထန်ခဲ့သည်။ လူနည်းစု တိုင်းရင်းသားများအပေါ် ဥပဒေမဲ့သတ်ဖြတ်ခြင်း၊ လက်စတုန်း ဖျောက်ဖျက်ခြင်း၊ ဖမ်းဆီးခြင်း၊ နှိပ်စက်ညှဉ်းပမ်းခြင်းနှင့် အခြားဖိနှိပ်မှုများ၊ အဓမ္မလုပ်အားပေးခိုင်းစေမှုများကို စစ်တပ်က ကျူးလွန်ခဲ့သည်။ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်များနှင့် တိုက်ပွဲဖြစ်ချိန်များတွင် စစ်တပ်က အမြောက်၊ မော်တာများနှင့် ပစ်ခတ်လေ့ရှိပြီး ယင်းကျည်များ အရပ်သားများနေထိုင်ရာ နေရာများသို့ ကျရောက်တတ်ပါသည်။ မေလအတွင်းက ရှမ်းပြည်နယ်မြောက်ပိုင်း နမ့်ခမ်းမြို့နယ်အတွင်းရှိ နေအိမ်တစ်လုံးအနီး မော်တာကျည် ကျရောက်ပေါက်ကွဲသဖြင့် အသက် ၈၁ နှစ်အရွယ်အမျိုးသမီးကြီးတစ်ဦး သေဆုံးခဲ့ရသည်။^၃ ယင်းကဲ့သို့ ကျူးလွန်မှုမျိုး အတော်များများမှာ စစ်ရာဇဝတ်မှုမြောက်နိုင်စရာ ရှိပါသည်။

တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်တပ်များကလည်း လူများကို ဖမ်းဆီး ဖျောက်ဖျက်ပစ်ခြင်း၊ အတင်းအဓမ္မ တပ်သားသစ်အဖြစ် စုဆောင်းခြင်းနှင့် ဆက်ကြေးကောက်ခြင်းများအပါအဝင် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူသားချင်းစာနာမှုဆိုင်ရာ ဥပဒေများကို ချိုးဖောက်မှုများ ပြုခဲ့ကြသည်။ မြန်မာစစ်တပ်ရော တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်တပ်များပါ မြေမြုပ်မိုင်းများနှင့် မိုင်းနှင့်အလားသဏ္ဍာန်တူသော လက်နက်များကို အသုံးပြုခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် နေရာစွန့်ခွာ ထွက်ပြေးခဲ့ကြရသူများ နေရပ်သို့ မပြန်ရဲပဲ ဖြစ်ခဲ့ပါတယ်။

လူသားချင်းစာနာမှု အကူအညီများပေးပို့ခွင့်မရခြင်း

လူသားချင်းစာနာမှုအကူအညီများပေးခြင်းကို အရပ်သား အစိုးရရော စစ်တပ်ကပါ ကြီးကြီးမားမား စိတ်ထင်သလို ကန့်သတ်မှုများ ဆက်လက်ပြုလုပ်ခဲ့သဖြင့် လူထောင်သောင်းချီ၍ ဘေးအန္တရာယ်နှင့် ရင်ဆိုင်ခဲ့ရသည်။

ရခိုင်ပြည်နယ်တွင် သြဂုတ်လ အာဆာတိုက်ခိုက်မှု ဖြစ်လာသောအခါ လူသားချင်း စာနာကယ်ဆယ်ရေးပစ္စည်းများ ပေးပို့ခွင့်ကို ပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းဒေသတစ်ခုလုံးတွင် အာဏာပိုင်များက ရပ်ဆိုင်းထားလိုက်သည်။ နောက်ပိုင်းတွင် ကြက်ခြေနီအဖွဲ့နှင့် ကမ္ဘာ့စားနပ်ရိက္ခာ အစီအစဉ်တို့ကို ယင်းဒေသတွင် ပြန်လည်လုပ်ကိုင်ခွင့်ပေးခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ၎င်းအဖွဲ့များ လှုပ်ရှားလုပ်ကိုင်ခွင့်မှာ အကန့်အသတ်နှင့်သာဖြစ်ပြီး လိုအပ်ချက်များကို ပြည့်မီအောင် မလုပ်ပေးနိုင်ပေ။ ရခိုင်ပြည်နယ်၏ အခြားဒေသများတွင်လည်း နိုင်ငံတကာကယ်ဆယ်ရေးအဖွဲ့များ အပေါ် ဒေသခံများက မလိုလား ရန်လိုမှုများကြောင့် လုပ်ကိုင်ရာတွင် အခက်အခဲများရှိလာခဲ့သည်။^၄

မြန်မာနိုင်ငံ မြောက်ပိုင်းရှိ နေရပ်စွန့်ခွာထွက်ပြေးနေရသော လူများထံ ကယ်ဆယ်ကူညီရေးအဖွဲ့များ သွားရောက်ကူညီခွင့်ကိုလည်း အာဏာပိုင်များက ပိတ်ပင်ခဲ့သည်။ အထူးသဖြင့် အစိုးရထိန်းချုပ်မှုအောက်တွင် ရှိမနေသော ဒေသများတွင် ဖြစ်သည်။ ဖေဖော်ဝါရီလအတွင်းက ကချင်လွတ်လပ်ရေးအဖွဲ့ထိန်းချုပ်ထားသော ဒေသများတွင် စစ်ရှောင်ရင်းရောက်ရှိနေသော အမျိုးသမီးများနှင့် မိန်းကလေးများအတွက် ကုလသမဂ္ဂတံဆိပ်တပ်ထားသော “dignity kits” အမျိုးသမီးသန့်စင်ရေးအသုံးအဆောင်ပစ္စည်း အထုတ် ၂၀၀ ကို မပေးပို့ရန် စစ်တပ်က တားမြစ်ခဲ့သည်။

ဒုက္ခသည်များနှင့် ပြည်တွင်းနေရပ်စွန့်ခွာထွက်ပြေးနေရသူများ

လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများ၊ အကြမ်းဖက်မှုများနှင့် သဘာဝဘေးအန္တရာယ်များကြောင့် အရပ်သားများ အိုးအိမ်စွန့်ခွာထွက်ပြေး တိမ်းရှောင်ကြရသည်။ နိုင်ငံမြောက်ပိုင်းတွင် စစ်ပွဲများကြောင့် လူပေါင်း ၁၀၆၀၀၀ ကျော် နေရပ်စွန့်ခွာတိမ်းရှောင်နေရဆဲဖြစ်သည်။ ၂၀၁၂ ခုနှစ်က အကြမ်းဖက် ပဋိပက္ခများကြောင့် အိုးအိမ်စွန့်ခွာထွက်ပြေးခဲ့ရသော ရိုဟင်ဂျာအများစုဖြစ်သည့် လူပေါင်း ၁၂၀၀၀၀ ကျော်မှာလည်း ရခိုင်ပြည်အတွင်းရှိ ဒုက္ခသည်စခန်းများတွင် အနေအစားဆင်းရဲသောအခြေအနေဖြင့် နေနေခဲ့ရသည်မှာ ငါးနှစ်ကျော်ခဲ့ပြီဖြစ်သည်။

ရခိုင်ပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းတွင်လည်း စစ်တပ်၏ ဥပဒေနှင့်မညီသော အင်အားမမျှမတသုံး စစ်ဆင်မှုများကြောင့် နှစ်အကုန်ရောက်ချိန်တွင် ရိုဟင်ဂျာဒုက္ခသည်ပေါင်း ၆၅၅၀၀၀ ကျော် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်ဖက် ထွက်ပြေးခဲ့ရပြီးဖြစ်ပါသည်။ နယ်စပ်ကို ဖြတ်၍ ဆက်လက်ထွက်ပြေးသူများ ရှိနေဆဲ ဖြစ်သော်လည်း ထွက်ပြေးသွားသော ဒုက္ခသည်များကို ပြန်ခေါ်ရန် မြန်မာနှင့် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နှစ်နိုင်ငံတို့ နီဝင်ဘာလတွင် သဘောတူစာချုပ်လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သည်။ ရခိုင်ပြည်နယ်အတွင်း လူမျိုးအသားအရောင်ခွဲခြားသည့် အပါသိုက်စနစ်မျိုးဆက်လက်ရှိနေဆဲ ဖြစ်သည့်အတွက် ပြန်လာသူများအတွက်လည်း လုံခြုံပြီး ဂုဏ်သိက္ခာရှိမည့် အနေအထား မတွေ့ရသေးပါ။

မြန်မာနိုင်ငံမှ နောက်ထပ် ဒုက္ခသည် တစ်သိန်းခန့်သည်လည်း ထိုင်းနိုင်ငံအတွင်းရှိ စခန်းများတွင် နေထိုင်နေရဆဲဖြစ်ပြီး စာနာကူညီမှု အထောက်အပံ့များ လျော့နည်းရရှိလာသည့် အခြေအနေနှင့် ရင်ဆိုင်နေရသည်။ ပြည်တွင်းတွင် ဆက်ဖြစ်ပွားနေသည့် မတည်ငြိမ်မှုများ၊ တိုင်းရင်းသားဒေသများတွင် စစ်ပြင်ဆင်မှုများနှင့် နေထိုင်ရပ်တည်ရေးအတွက်လိုအပ်သော အခြေအနေများ လုံလုံလောက်လောက်မရှိသေးသည်ကို ထောက်ပြ၍ ဒုက္ခသည် အများအပြားက မြန်မာနိုင်ငံသို့ ပြန်သွားရေးကို စိုးရိမ်ကြောင်း ပြောဆိုကြသည်။

ယုံကြည်ချက်ကြောင့် အကျဉ်းကျခံနေရသူများ

ဧပြီလနှင့် မေလအတွင်းက အကျဉ်းသားများအား လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်များပေးခဲ့သော်လည်း ယုံကြည်ချက်ကြောင့် ချုပ်နှောင်ခံထားရသူများ ရှိနေပါသေးသည်။ အာဏာပိုင်များသည် စကားလုံးအတိအကျ မသတ်မှတ်ထားသော ဥပဒေများကို ကျယ်ပြန့်စွာအသုံးပြုပြီး လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်၊ ငြိမ်းချမ်းစွာ စုဝေးခွင့်တို့ကို ကန့်သတ်ကာ မိမိတို့၏ အခွင့်အရေးများကို ငြိမ်းချမ်းစွာ ရယူကျင့်သုံးသူများကို ဖမ်းဆီးထောင်ချခြင်းများ ဆက်လက်ပြုလုပ်နေပါသည်။

ယုံကြည်ချက်ကြောင့် အကျဉ်းချခံထားရသော ကချင်လူမျိုး လယ်သမားတစ်ဦးဖြစ်သည့် ဦးလဇိုင်ဂမ်မှာ အကျဉ်းထောင်တွင်းတွင်ဆက်ရှိနေပြီး ကျန်းမာရေးအခြေအနေ ဆိုးဝါးလျက်ရှိသည်။ ၂၀၁၂ ခုနှစ် ၎င်းအဖမ်းခံရချိန်က နှိပ်စက်ညှဉ်းပမ်းခံခဲ့ရပါသည်။

ယုံကြည်ချက်ကြောင့် အကျဉ်းကျခံခဲ့ရပြီး ပြန်လွတ်လာသူများနှင့် ၎င်းတို့၏ မိသားစုများကိုလည်း အစိုးရက သင့်လျော်သည့် လျော်ကြေး၊ ထောက်ပံ့ကြေး ပေးခြင်းမရှိသလို၊ ပညာဆက်လက် သင်ယူနိုင်ခွင့်နှင့် အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်း ဖန်တီးပေးမှုစသော ပြန်လည်ပြင်ဆင်ကူညီပေးသည့် လုပ်ဆောင်မှုမျိုးများ မရှိခဲ့ပါ။

လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်၊ ဖွဲ့စည်းလှုပ်ရှားခွင့်နှင့် စုဝေးခွင့်

လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်၊ ဖွဲ့စည်းလှုပ်ရှားခွင့်နှင့် ငြိမ်းချမ်းစွာစုဝေးခွင့် အခွင့်အရေးများမှာ တင်းတင်းကျပ်ကျပ် ကန့်သတ်မှုများနှင့် ရင်ဆိုင်နေရဆဲဖြစ်သည်။ ၂၀၁၃ ခုနှစ် ဆက်သွယ်ရေးဥပဒေ ပုဒ်မ ၆၆(ဃ) အရ “အွန်လိုင်းပေါ်မှ အသရေဖျက်မှု” စွဲချက်ဖြင့် တရားစွဲဆိုအရေးယူခံရသူ အရေအတွက်လည်း အများကြီး တိုးလာခဲ့သည်။^၅ ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာမှ ဖိအားများ တိုးလာခဲ့ပြီးနောက် ပါလီမန်က ယင်းဥပဒေတွင် အသေးစားပြင်ဆင်မှုလေးများ ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် “အွန်လိုင်းပေါ်မှ အသရေဖျက်မှု” မှာ ရာဇဝတ်မှုမြောက်သော ပြစ်မှုတစ်ခုအဖြစ် ဆက်ရှိနေပါသေးသည်။

အထူးသဖြင့် ရိုဟင်ဂျာအခြေအနေ၊ ဘာသာရေးအရ သည်းခံခြင်းမရှိသည့် အနေအထားနှင့် စစ်တပ်၏ ချိုးဖောက်မှုများကို ထုတ်ပြောသူ လူ့အခွင့်အရေးကာကွယ်သူများ၊ ရှေ့နေများနှင့် သတင်းသမားများမှာ စောင့်ကြည့်ခြင်း၊ ခြိမ်းခြောက်ခြင်းနှင့် တိုက်ခိုက်ခြင်းများ ခံခဲ့ကြရသည်။ ဇန်နဝါရီလ ၂၉ ရက်နေ့က အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံတွင် ဘာသာပေါင်းစုံချစ်ကြည်ရေးညီလာခံတစ်ခု တက်ရောက်ပြီး ပြန်လာသော ရှေ့နေဦးကိုနီမှာ ရန်ကုန် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာလေဆိပ်အရောက်တွင် သေနတ်နှင့် ပစ်ခတ်သတ်ဖြတ်ခံလိုက်ရသည်။ ယင်းအမှုကို ကျူးလွန်သည်ဟု စွပ်စွဲခံရသူ လေးဦး၏ အမှုမှာ နှစ်ကုန်ရောက်ချိန်အထိ ဆက်လက်ကြားနာနေဆဲဖြစ်ပြီး ပဉ္စမမြောက် သံသယရှိခံသူမှာ ထွက်ပြေးလွတ်မြောက်နေပါသည်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ် နှောင်းပိုင်းက မုန်းကိုးမြို့အနီးတွင် အစိုးရစစ်တပ်က လေကြောင်းက ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုကို သတင်းရယူနေသော သတင်းသမားများကို အကူအညီပေးခဲ့မှုဖြင့် ကချင်ခရစ်ယာန် သင်းအုပ်ဆရာ ဒွမ်ဒေါ်နောင်လတ်နှင့် သူ့လက်ထောက် လမ်ဂျော်ဂမ်ဆိုင်တို့နှစ်ဦးကို နိုင်ငံဘာလတွင် ထောင်ဒဏ် ပြစ်ဒဏ်ချခဲ့သည်။ နှစ်ဦးစလုံးကို တရားမဝင်အသင်းအဖွဲ့နှင့် ဆက်သွယ်မှုဥပဒေအရ ထောင်ဒဏ် နှစ်နှစ်စီချခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ “အသရေဖျက်မှု” စွဲချက်ဖြင့် ဒွမ်ဒေါ်နောင်လတ်ကို နောက်ထပ် ထောင်ဒဏ်နှစ်နှစ် တိုးချခဲ့သည်။

လွတ်လပ်သော သတင်းမီဒီယာများ၏ သတင်းရယူတင်ပြမှုများကို ပိုမိုကန့်သတ်လာပြီး အချို့ကိစ္စများတွင် သတင်းသမားများမှာ ၎င်းတို့၏ အလုပ်လုပ်ကိုင်မှုအတွက် ရာဇဝတ်ကြောင်းအရ တရားစွဲဆို အရေးယူခံရမှုများရှိခဲ့သည်။ ဇွန်လအတွင်းက မြန်မာနိုင်ငံမြောက်ပိုင်းတွင် လှုပ်ရှားနေသော တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့ ထိန်းချုပ်ရာဒေသအတွင်းမှ ပြန်လာသော သတင်းသမားသုံးဦး တရားမဝင်အဖွဲ့နှင့်ဆက်သွယ်မှု ဥပဒေအရ ဖမ်းဆီး တရားစွဲဆိုခံခဲ့ရသည်။ ဩဂုတ်လတွင် ၎င်းတို့အပေါ်စွဲဆိုထားသော စွဲချက်များ ရုပ်သိမ်းပေးပြီး ပြန်လွှတ်ပေးခဲ့သည်။^၆ ဒီဇင်ဘာလတွင် ရခိုင်ပြည်တွင်း အခြေအနေနှင့်ပတ်သက်ပြီးသတင်းရယူတင်ပြခဲ့သော ရိုက်တာ သတင်းဌာနမှ သတင်းထောက်နှစ်ဦး နိုင်ငံတော်လျှို့ဝှက်ချက်ဥပဒေဖြင့် ဖမ်းဆီးအရေးယူ

ခံထားရသည်။ ၎င်းတို့နှစ်ဦးကို နှစ်ပတ်ကြာပြင်ပနှင့် အဆက်အသွယ်ပြုလုပ်ခွင့်မရှိပဲ ထိန်းသိမ်းထားခဲ့ပြီး နှစ်ကုန်ချိန်တွင် အကျဉ်းထောင်ထဲတွင် ဆက်ရှိနေခဲ့ဖြစ်သည်။

လွတ်လပ်စွာကိုးကွယ် ယုံကြည်ခွင့်

ဩဂုတ်လအကုန် ရခိုင်ပြည်နယ်တွင် တိုက်ခိုက်မှုများ ဖြစ်ခဲ့ပြီးသည့်နောက်ပိုင်း ဘာသာမတူသူများအပေါ် သည်းခံလိုစိတ်နည်းပါးမှုနှင့် မွတ်ဆလင်ဆန့်ကျင်ရေးစိတ်များ တိုးမြှင့်လာခဲ့သည်။ အခြေအနေပိုဆိုးစေခဲ့သည်မှာ မုန်းတီးရေးဟောပြောမှု၊ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုနှင့် အကြမ်းဖက်မှုများကို အစိုးရက မတားဆီးပဲ ခွင့်ပြုနေရုံမက ကိုယ်တိုင်ကပါ အွန်လိုင်းနှင့် ပုံနှိပ်မီဒီယာများတွင် ဖော်ပြလာခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတော်ပိုင်မီဒီယာများတွင် ရိုဟင်ဂျာများကို ပုတ်ခတ်နှိမ်ချသော ဆောင်းပါးများဖော်ပြခဲ့သလို အစိုးရအရာရှိများကလည်း လှုံ့ဆော်သော အရေးအသားများနှင့် ပို့စ်များ ဆိုရှယ်မီဒီယာပေါ်တင်ခဲ့ကြသည်။

တစ်နှစ်ပတ်လုံးတွင် ဘာသာရေးအရလူနည်းစုများ၊ အထူးသဖြင့် မွတ်ဆလင်များသည် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ ဆက်လက်ကြုံတွေ့ခံစားခဲ့ကြရသည်။ ဧပြီလ အတွင်းတွင် ဗုဒ္ဓဘာသာ အမျိုးသားရေးသဘောထားတင်းမာသူ လူအုပ်စု၏ ဖိအားပေးမှုကြောင့် ရန်ကုန်မြို့တွင် အစ္စလာမ်ဘာသာရေးကျောင်းနှစ်ကျောင်းကို ဒေသခံအာဏာပိုင်များနှင့်ရဲများက ပိတ်ခဲ့သည်။ စက်တင်ဘာလတွင်လည်း ကရင်ပြည်နယ်အစိုးရက ပြည်နယ်အတွင်းရှိ မွတ်ဆလင်များ ခရီးမသွားခင် သတင်းပို့ကြရန် ညွှန်ကြားချက်ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ နောက်ပိုင်းတွင် ကရင်ပြည်နယ် ဝန်ကြီးချုပ်က ယင်းညွှန်ကြားချက်မှာ “ရုံးလုပ်ငန်းမှားယွင်းမှု” တစ်ခုဖြစ်သည်ဟုပြောခဲ့သော်လည်း မွတ်ဆလင်များ ခရီးသွားလာခွင့်အပေါ် ကန့်သတ်မှုမှာ နှစ်ကုန်သည်အထိ ဆက်ရှိနေခဲ့သည်။

စီးပွားရေး လုပ်ငန်းကြီးများ၏ တာဝန်ယူ တာဝန်ခံမှု

စစ်ကိုင်းတိုင်းဒေသကြီးအတွင်းရှိ လက်ပန်တောင်း သတ္တုတွင်းစီမံကိန်းကို တိုးချဲ့မည့် အစီအစဉ်များကြောင့် သတ္တုတွင်းအနီးတွင်နေထိုင်ကြသော ထောင်နှင့်ချီသည့် မိသားစုများသည် ၎င်းတို့၏ နေအိမ်နှင့် လယ်ယာမြေများ ဆုံးရှုံးရမည့် အခြေအနေများနှင့်ရင်ဆိုင်နေရပါသည်။^၇ သတ္တုတွင်းနှင့် အနီးကပ်ဆုံးနေရာများတွင် နေထိုင်နေသော ရွာသားများက စီမံကိန်းကို

ဆက်လက်ကန့်ကွက်နေကြသည်။ မတ်လအတွင်းတွင် သတ္တုမိုင်းအတွက် ပစ္စည်းများသယ်ပို့ပေးနေသော ကုန်တင်ကားများ ဖြတ်သွားနေမှုကို ကန့်ကွက်ဆန္ဒပြနေကြသည့် ရွာသားများကို ရဲက ရာဘာကျည်ဆံဖြင့် ပစ်ခတ်မှုကြောင့် အနည်းဆုံး ရွာသား ဆယ်ဦး ဒဏ်ရာရသွားကြသည်။ ဒေသခံ အာဏာပိုင်များက ဆန္ဒပြရွာသားများက လေးခွများနှင့် ပစ်ခတ်မှုကြောင့် ရဲခြောက်ဦး ဒဏ်ရာရခဲ့ကြသည်ဟု ဆိုပါသည်။^{၁၀}

သတ္တုတွင်းအတွက် ဆာလဖူရစ်အက်ဆစ်ထုတ်ပေးနေသော စက်ရုံကို နေရာရွှေ့ပေးရန်အဆိုကို ဩဂုတ်လတွင် ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနက ပယ်ချခဲ့သည်။ စက်ရုံအနီးတဝိုက်တွင် နေထိုင် နေကြသော လူများ အများအပြားအတွက် ကြီးမားသောအန္တရာယ်များ ရှိနေကြောင်းလည်း တွေ့ခဲ့ရသည်။ ယင်းစီမံကိန်းကြောင့် ဖြစ်လာနိုင်သော သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူ့အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ စိုးရိမ်ပူပန်စရာအချက်များကို နှစ်ကုန်သည်အထိ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းပေးခြင်းမရှိသေးပေ။

သေဒဏ်

တရားရုံးများက လက်ရှိ ဥပဒေပြဌာန်းချက်များကို အသုံးပြု၍ သေဒဏ် ပြစ်ဒဏ်ချမှတ်နေဆဲ ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် သေဒဏ်စီရင်မှုတော့ မရှိခဲ့ပါ။

တာဝန်ယူ တာဝန်ခံမှုမရှိခြင်း

လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့ဝင်များ ကျူးလွန်သော လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများအပေါ် အရေးယူအပြစ်ပေးမှု မရှိသည့် အစဉ်အလာကြီး ရှိနေဆဲဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတကာဥပဒေအရ ရာဇဝတ်မှုမြောက်သော ပြစ်မှုများအပါအဝင် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်ခဲ့ကြသော အတိတ်ကကျူးလွန်ခဲ့သူများနှင့် လက်ရှိကျူးလွန်သူများ အများစုမှာ ၎င်းတို့၏ ပြစ်မှုများအတွက် အရေးယူခံရခြင်းမရှိပေ။

လူသားမျိုးနွယ်အပေါ် ကျူးလွန်သော ပြစ်မှုကြီးမျိုး အပါအဝင် ရခိုင်ဒေသတွင် ဆိုးဝါးသော လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများကို အရေးယူအပြစ်ပေးနိုင်ရန် အစိုးရက လုံလောက်သော စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုမျိုးပြုလုပ်ခဲ့ခြင်းမရှိပေ။ ၂၀၁၆ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလက ဖြစ်ပွားခဲ့သော တိုက်ခိုက်မှုများနှင့် နောက်ဆက်တွဲဖြစ်ရပ်များအပေါ် လေ့လာစုံစမ်းတင်ပြရန် သမ္မတက ဖွဲ့စည်းပေးခဲ့သော စုံစမ်းရေးကော်မရှင်က ၎င်း၏ တွေ့ရှိချက် အကျဉ်းချုပ်အစီရင်ခံစာကို ဩဂုတ်လအတွင်းက ထုတ်ပြန်ခဲ့ရာတွင် သေဆုံးမှုများ၊ အဆောက်အဦများဖျက်ဆီးခံရမှုများ၊ ပစ္စည်းဥစ္စာဆုံးရှုံးမှုများနှင့် နေရပ်စွန့်ခွာထွက်ပြေးရမှုများရှိခဲ့ကြောင်း ဝန်ခံခဲ့သည်။ သို့ရာတွင်

ယင်းဖြစ်စဉ်များအတွက် မည်သူ့တွင် တာဝန်ရှိကြောင်းကို မဖော်ပြခဲ့သလို တာဝန်ရှိသူများအား အရေးယူဆောင်ရွက်ထားခြင်း ရှိမရှိကိုလည်း မဖော်ပြခဲ့ပါ။ စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုမှာ လွတ်လပ်မှု ကင်းမဲ့ခဲ့ပါသည်။^၉ နိုဝင်ဘာလတွင်လည်း စစ်တပ်ကဖွဲ့စည်းလုပ်ဆောင်ခဲ့သော စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုတစ်ခုက ဩဂုတ်လ ၂၅ ရက် အာဆာအဖွဲ့တိုက်ခိုက်မှု အပြီး စစ်တပ်က စစ်ဆင်ရေးလုပ်ဆောင်ခဲ့မှုများအတွင်း လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှု လုံးဝမရှိခဲ့ဟု ဖော်ပြခဲ့ပါသည်။

နိုင်ငံတကာ၏ စောင့်ကြည့် အကဲဖြတ်မှု

ကုလသမဂ္ဂလူ့အခွင့်အရေးကောင်စီက အထူးသဖြင့် ရခိုင်ပြည်နယ်တွင် ဖြစ်ပွားခဲ့သော လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများနှင့် ပတ်သက်ပြီး “အချက်အလက်များနှင့် အခြေအနေများကို လေ့လာစုံစမ်းရန်” လွတ်လပ်သော နိုင်ငံတကာ အချက်အလက်ရှာဖွေရေးအဖွဲ့တစ်ဖွဲ့ကို မတ်လတွင် ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ ယင်းအဖွဲ့၏ တွေ့ရှိချက်များကို ၂၀၁၈ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလတွင် ပြန်လည်တင်ပြရန် ကောင်စီက တာဝန်ပေးခဲ့သည်။ ယင်းအစီအစဉ်ကို မြန်မာအစိုးရက အပြင်းအထန်ကန့်ကွက်ပြီး ယင်းစုံစမ်းစစ်ဆေးမှုနှင့် မပတ်သက်ကြောင်းကြေညာကာ စုံစမ်းရေးအဖွဲ့ကိုလည်း မြန်မာနိုင်ငံသို့ လာရောက်ခွင့်မပေးခဲ့ပေ။

ဩဂုတ်လတိုက်ခိုက်မှုများ အပြီးတွင် မြန်မာနိုင်ငံအပေါ် နိုင်ငံတကာက အာရုံစိုက်မှုများ သိသိသာသာတိုးများလာခဲ့သည်။ နိုဝင်ဘာလ ၆ ရက်နေ့တွင် ကုလသမဂ္ဂလုံခြုံရေးကောင်စီက ဥက္ကဋ္ဌ၏ ကြေညာချက်ထုတ်ပြန်၍ အကြမ်းဖက်မှုများရပ်ဆိုင်းပြီး လူသားချင်းစာနာသည့် အကူအညီ ပေးမှု များအား ကန့်သတ်ထားချက်ကို ပယ်ဖျက်ပေးရန် တောင်းဆိုခဲ့သည်။ နိုဝင်ဘာလအတွင်းတွင်ပင် ကုလသမဂ္ဂအထွေထွေ ညီလာခံကလည်း မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း လူ့အခွင့်အရေးအခြေအနေနှင့်ပတ်သက်သည့် ဆုံးဖြတ်ချက်တစ်ရပ်ကို ချမှတ်ခဲ့သည်။ ဒီဇင်ဘာလတွင် လူ့အခွင့်အရေးကောင်စီက ရိုဟင်ဂျာနှင့် အခြားလူနည်းစု တိုင်းရင်းသားများ အရေးနှင့် ပတ်သက်သည့် အထူးအစည်းအဝေးတစ်ရပ်ကို ကျင်းပခဲ့သည်။ ဥရောပသမဂ္ဂနှင့် အမေရိကန်နိုင်ငံတို့ကလည်း မြန်မာစစ်တပ်ထိပ်ပိုင်းအရာရှိကြီးများကို ဖိတ်ခေါ် မှုများကို ရပ်ဆိုင်းထားလိုက်သည်။

ကုလသမဂ္ဂ၏ မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာလူ့အခွင့်အရေးအထူးကိုယ်စားလှယ်မှာလည်း ပြည်တွင်းသို့ သွားရောက်ခွင့်ကို တိုးပြီး ကန့်သတ်ခံခဲ့ရပြီး သူ၏ လက်ကျန်သက်တမ်းကာလအတွင်း မြန်မာနိုင်ငံသို့

လာရောက်ခွင့် လုံးဝပိတ်ပင်ခံလိုက်ရပါသည်။ သူက မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း အခြေအနေများ ဆိုးဝါးလာနေမှုနှင့် ပတ်သက်ပြီး စိုးရိမ်ကြောင်း ထုတ်ဖော် ပြောဆိုထားခဲ့ပါသည်။

“My world is finished” - မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းရှိ ရိုဟင်ဂျာများအား ပစ်မှတ်ထားသည့် လူသားမျိုးနွယ်အပေါ် ကျူးလွန်သောရာဇဝတ်မှုများ (ASA ၁၆/၇၂၈၈/၂၀၁၇)

“Caged without a roof” - မြန်မာနိုင်ငံရခိုင်ပြည်နယ်မှ လူမျိုးအသားအရောင်ခွဲခြားသည့်စနစ် (ASA ၁၆/၇၄၈၄/၂၀၁၇)

“All the civilians suffer” - မြန်မာနိုင်ငံမြောက်ပိုင်းမှ ပဋိပက္ခ၊ နေရပ်စွန့်ခွာ ရှောင်တိမ်းရမှုနှင့် ကျူးလွန်မှုများ (ASA ၁၆/၆၄၂၉/၂၀၁၇)

မြန်မာ - နိုင်ငံတကာ အကူအညီကို ကန့်သတ်မှုကြောင့် လူထောင်ပေါင်းများစွာ ဘေးအန္တရာယ်နှင့် ရင်ဆိုင်နေရ (News story, စက်တင်ဘာ ၄)

မြန်မာ - ၂၀၁၃ ဆက်သွယ်ရေးဥပဒေ၊ ပုဒ်မ ၆၆(ဃ) ကို ပယ်ဖျက်ပါ (ASA ၁၆/၆၆၁၇/၂၀၁၇)

မြန်မာ - သတင်းသမားများကို ချက်ခြင်းလွှတ် (News story, ဇွန် ၂၆)

Mountain of trouble - မြန်မာနိုင်ငံရှိ လက်ပန်တောင်း သတ္တုတွင်းတွင် ဆက်ဖြစ်ပွားနေသော လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများ (ASA ၁၆/၅၅၆၄/၂၀၁၇)

မြန်မာ - ပြဿနာဖြစ်နေသော သတ္တုတွင်းတွင် ရဲများက ဆန္ဒပြသူများအပေါ် အင်အားသုံးမှုကို စုံစမ်းစစ်ဆေးရန် (ASA ၁၆/၅၉၈၃/၂၀၁၇)

မြန်မာ - ရခိုင်ပြည်နယ်အတွင်း အကြမ်းဖက်မှုများကို ပြည်တွင်းမှ စုံစမ်းစစ်ဆေးရန် ကြိုးပမ်း မှုများက လုံလောက်မှုမရှိ (ASA ၁၆/၅၇၅၈/၂၀၁၇)